

**BO'LAJAK TARBIYACHILARDA KASBIY KOMPETENSIYALARNI
RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGIK AMALIYOTNING O'RNI****Razoqova Hosilaoy***MTTDMQTMO instituti tayanch doktoranti*

Anotatsiya *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti hamda oliy ta'lim muassasalari hamkorligi, bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasi, kompetensiyani rivojlantirishda pedagogik amaliyotning o'rni haqida ma'lumotlar keltirib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *tarbiyachi, maktabgacha ta'lim, pedagogik amaliyot, kompetensiya, kasbiy kompetensiya, hamkorlik.*

Abstract: *This article provides information on the cooperation between preschool education organizations and higher education institutions, the professional competence of future preschool educators, and the role of pedagogical practice in developing professional competence.*

Keywords: *educator, preschool education, pedagogical practice, competence, professional competence, cooperation.*

Аннотация: *В статье представлена информация о сотрудничестве организаций дошкольного образования и высших образовательных учреждений, профессиональной компетентности будущих воспитателей, а также о роли педагогической практики в развитии профессиональной компетентности.*

Ключевые слова: *воспитатель, дошкольное образование, педагогическая практика, компетенция, профессиональная компетентность, сотрудничество.*

Ma'lumki, kasbiy tayyorgarlik – tarbiyachilarni kasbga tayyorlash jarayonidagi birinchi qadamdir. U bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy ideallarini shakllantirish, kasbiy munosabatlarni tashkil etish hamda pedagogik ko'nikmalarga oid bilimlar bazasini rivojlantirish orqali tayyorlaydi. Ushbu bosqichda o'zlashtirilgan bilim va ko'nikmalar asosida talabalar keyinchalik o'z pedagogik faoliyatini tashkil etadi, yosh avlodning bilim va ko'nikmalarini shakllantiradigan o'zgarishlarni amalga oshirish uchun katta imkoniyatlarga ega bo'ladi. Hozirgi kunga qadar maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagogining kasbiy faoliyati pedagog va psixologlarning tadqiqot predmeti bo'lib qolmoqda. Tadqiqotlar natijalari maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosliklari – yaratuvchanlik,

insonparvarlik, ijodiylik, jamoada ishlay olish kabi fazilatlarda yorqin namoyon bo‘lishini ko‘rsatadi.⁶⁹

Kompetentlikning muayyan sohaga oid bo‘lishi uning o‘ziga xosligi va aniqligini belgilaydi. Shu nuqtai nazarga ko‘ra kompetentlik har xil turlarga ajratiladi – ijtimoiy va kasbiy, maxsus va individual, axborotga oid va kommunikativ, pedagogik va psixologik, ekologik va hokazo. Shu bilan birga, tadqiqot muammosi bo‘yicha ishlarning tahlili ko‘rsatishicha, kompetentlikning taklif etilayotgan tavsiflari va tipologiyasi kompetentlik yondoshuvi bilan bevosita aloqadorlikda o‘rganilmaydi.⁷⁰

Pedagogika oliy o‘quv yurtlarida talabalarning pedagogik faoliyatga har tomonlama tayyorlash uchun ular chuqur va puxta bilimlar, yosh avlodni o‘qitish va tarbiyalashning tashkiliy-metodik o‘quv va ko‘nikmalari bilan qurollantirishi kerak. Bunday tayyorgarlik o‘z-o‘zidan vujudga kelmaydi. Talabalarda o‘qituvchiga xos xislatlar oliy o‘quv yurtlari professor o‘qituvchilar jamoasining katta ijodiy mehnati, mohir murabbiylarning butun ta’lim jarayonida talabalarga ko‘rsatadigan tarbiyaviy ta’sirlari va nihoyat talabalarning maqsadga yo‘nalgan bilish faoliyati natijasida shakllanadi. Shuning uchun ham talabalarni professional-pedagogik jihatdan tayyorlash ishi oliy o‘quv yurtlarida barcha fan bo‘yicha o‘quv mashg‘ulotlarini talabalarga o‘qituvchiga xos sifat va xislatlarni shakllantirishga qaratilgan holda tashkil qilishini nazarda tutadi. Shunga erishish kerakki bo‘lajak o‘qituvchilar oliy o‘quv yurtlarini bitirib maktabga borgach o‘z pedagogik faoliyatlarini birinchi yildanoq ishonch bilan boshlay oladigan barcha ta’lim tarbiya ishlarini dadillik bilan amalga oshira oladigan bo‘lsinlar.⁷¹

Pedagoglarda kasbiy tayyorgarlikning shakllanishi dastlavval kasbga xos tasavvur, tushunchalarni tarkib topganligi bilan belgilansa, keyinchalik mutaxassislikka oid ma’lumot, malaka va ko‘nikmalarning o‘zlashtirilishi, kasbiy sifatlarning qaror topishi hamda kasbiy moslashish va bilim darajasi bilan izohlanadi. Oliy ta’lim muassasalari va ulardagi o‘quv-tarbiya jarayonini modernizatsiyalash, pedagog kadrlarni raqobatbardosh mutaxassis sifatida tayyorlash tizimi sifat-monitoringini rivojlantirish, bo‘lajak o‘qituvchilarni zamonaviy kasbiy bilim, malaka va ko‘nikmalar bilan qurollantirish, ularda kasbiy faoliyatga nisbatan akmeologik motivatsiyani shakllantirish pedagog mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini shakllantirish jarayonidagi muhim va eng asosiy vazifalardan sanaladi.

Amaliyotlar bakalavr ta’lim jarayoninig majburiy qismi bo‘lib, talabalarning kasbiy tayyorgarligi, amaliy ko‘nikmalari va kompetensiyalarini shakllantirishga yo‘naltiriladi.

⁶⁹ Abduraxmonova S. BO‘LAJAK TARBIYACHILARNI PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH. B-853

⁷⁰ “KASBIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH”. O‘quv-uslubiy majmua. T;2024

⁷¹ Sulliyeva S.X. Qosimov Sh.U. Malakaviy pedagogik amaliyotni tashkil etish va o‘tkazish. B-5

Bakalavrlar tayyorlashda ko'plab amaliyot turlari o'tkaziladi. Shulardan biri pedagogik amaliyotdir.⁷² Shuningdek, pedagogik amaliyot davomida nazariy bilimlarni amaliyot bilan mustahkamlash, bo'lajak tarbiyachilarning metodik, kommunikativ, innovatsion hamda refleksiv kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki pedagogik amaliyotni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil qilish ta'lim sifati va bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kasbiy kompetensiya tarbiyachining nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari, metodik mahorati, kommunikativ qobiliyati, axborot texnologiyalaridan foydalanish malakalari, innovatsion fikrlashi hamda shaxsiy fazilatlar va madaniyatining integratsiyalashgan majmui sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur kompetensiyalarni shakllantirishda pedagogik amaliyot alohida o'rin egallaydi, chunki aynan ushbu bosqichda talabalar nazariy tayyorgarligini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtiradi, mustaqil mashg'ulot tashkil etadi, tarbiyalanuvchilar bilan pedagogik muloqotni amalga oshiradi, ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammoli vaziyatlarni tahlil etadi va ularga yechim topish tajribasini egallaydi.

Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qituvchi tayyorlash masalalari UNESCO, OECD, Yevropa Ittifoqining ta'lim siyosati hamda rivojlangan davlatlar oliy ta'lim tizimida ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur yondashuv bo'lajak pedagoglarning kasbiy faoliyatini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi bilim, ko'nikma va malakalarni real pedagogik vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Shu bois pedagogik amaliyot jarayonida interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha metodi, mikroo'qitish (Microteaching), Lesson Study, mentorlik, refleksiv yondashuv, raqamli pedagogika va sun'iy intellekt elementlaridan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.⁷³

Talaba amaliyot davridagi faoliyatini institut raxbarining buyrug'i bilan tasdiqlangan komissiya oldida himoya qiladi va reyting tizimi bo'yicha baholanadi. Har semestr yakunida vazifalarni bajarilishiga ko'ra, amaliyotchi talaba 100 ballik tizimda baholanadi. Amaliyot kreditlarini egallash uchun minimum 60 ball to'plashi zarur. Talabalarning bilim, ko'nikma va malakalarini baholash mezonlarini ishlab chiqish ta'lim jarayonining muhim yo'nalishi hisoblanadi. Aniqlik, baholash usullarining xilma-xilligi va o'quv jarayoniga e'tibor ob'ektiv va adolatli baholashga yordam beradi, bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini oshirishga olib keladi.⁷⁴

⁷² O.,zbekiston uzluksiz ta'limining davlat ta'lim standarti. Oliy ta'lim davlat ta'lim standarti 2021-yil 16-iyul

⁷³ Madraximova M. PEDAGOGIK AMALIYOT DAVRIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI METOD VA TEXNOLOGIYALARI. B-63

⁷⁴ Mirzaqulova N.I. MALAKAVIY AMALIYOT YAKUNIDA TALABALAR EGALLAGAN BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASH MEZONLARI. B-53

Xulosa qilib aytganda pedagogik amaliyot talabalarda tanlangan mutaxassislikning o‘ziga xosligidan kelib chiqqan holda intellekt va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishdan iborat hisoblanib, mazkur vazifani bajarish asosida ta’lim oluvchilarning kasbiy tayyorgarligi belgilanadi. Bunda kasbiy tayyorgarlikning asosiy mezonlari sifatida bo‘lajak mutaxassisning faoliyatga amaliy tayyorgarligi va ixtisoslik doirasidagi ma’lumotlarni o‘zlashtirish, kasbiy faoliyat talablariga moslashish darajasi belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston uzluksiz ta’limining davlat ta’lim standarti. Oliy ta’lim davlat ta’lim standarti 2021-Yil 16-Iyul
2. Abduraxmonova S. BO‘LAJAK TARBIYACHILARNI PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH. B-853
3. “KASBIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH”.O‘quv-uslubiy majmua. T;2024
4. Madraximova M. PEDAGOGIK AMALIYOT DAVRIDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI METOD VA TEXNOLOGIYALARI. B-63
5. Mirzaqulova N.I. MALAKAVIY AMALIYOT YAKUNIDA TALABALAR EGALLAGAN BILIM, KO‘NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASH MEZONLARI. B-53
6. Muslimov N. A., Usmonboyeva M. H., Sayfurov D. M., To‘rayev A. B. PEDAGOGIK KOMPETENTLIK VA KREATIVLIK ASOSLARI. –Toshkent, 2015. –120 b.
7. Sulliyeva S.X. Qosimov Sh.U. MALAKAVIY PEDAGOGIK AMALIYOTNI TASHKIL ETISH VA O‘TKAZISH. B-5